

URME ALE LOCUIRII UMANE ÎN CÂMPIA JOASĂ A RÂULUI NIARAD (BEGA VECHE), JUD. TIMIȘ

*Silviu Ene**, *Dorel Micle***, *Silviu Iliuță****, *Alin Diaconu*****

Traces of human settlement in the Lower Nirad River Plain (Bega Veche) Timiș County

Abstract: The excavation that took place between July and September 2019 in Timișoara, Timiș county near „Calea Aradului DN 69 Km 7+800, CF 438106, 404459, 404429” led to the discovery of an intensely populated area. We identified 212 archaeological features that can be chronologically framed in the Bronze Age, first Iron Age, Arpadian period (sec. XII) and the Ottoman rule (XVI–XVII) which is also the most intense phase of the habitation. The settlement, although not very large, was probably prosperous because of its excellent placement on the main road leading north, to the Mureș river, very close to a forked road to Lipova and Arad.

Keywords: *Timișoara 54, Niarad, Bronze Age, Hallstatt, Arpadian Period, Ottoman Period*

Cuvinte cheie: *Timișoara 54, Niarad, Epoca Bronzului, Hallstatt, perioada Arpadiană, perioada Otomană*

1. Considerații generale

Efectuat în anul 2016, PUG-ul Timișoarei a reperat mai multe situri arheologice, unele dintre ele inedite, mai ales în aria metropolitană a orașului. Unul dintre acestea este situl arheologic Timișoara 54, descoperit în anul 2015 și datat în perioada Evului Mediu¹.

Deoarece zona prezintă un mare interes economic, aici a început construirea unui parc logistic în 2019, lucrările de execuție, începute fără cercetare arheologică, fiind sistate de Direcția Județeană pentru Cultură Timiș, solicitându-se beneficiarului efectuarea cercetărilor arheologice preventive în zona din Calea Aradului DN 69 Km 7+800, CF 438106, 404459, 404429. În consecință, a fost încheiat un contract de prestări servicii în vederea efectuării cercetărilor arheologice preventive în zona menționată, între beneficiar, MVT Logistik și Universitatea de Vest din Timișoara.

Scopul lucrărilor arheologice a fost descărcarea de sarcină arheologică a unor părți (delimitate în cadrul diagnosticului arheologic intruziv) ale zonei unde urma să fie amenajat un complex logistic (clădire administrativă, accese, platforme, parcuri, gospodărie de apă, casă, poartă și împrejmuire). (Anexa 3).

Cercetarea arheologică a fost începută în luna iulie și s-a finalizat în luna septembrie 2019. În urma decapării zonei, (suprafața decapată 7.992,1576 m²) au fost identificate 212 complexe arheologice, încadrate cronologic în patru perioade istorice: Epoca Bronzului, Hallstatt, Perioada Arpadiană (sec. XII) și Perioada Otomană (sec. XVI–XVII) (Pl. 1, 2, 3).

2. Cadrul fizico-geografic

Timișoara, cel mai vestic dintre marile centre urbane ale României, este situată la intersecția paralelei 45°17' latitudine nordică cu meridianul 21°17' longitudine estică, la distanțe aproximativ egale de Ecuator și de Polul Nord. Acest oraș s-a înălțat în mijlocul unei câmpii acoperite până acum 200 de ani de mlaștinile întinse provocate de desele revărsări ale râurilor Timiș și Bega. Litologic, zona Timișoarei se

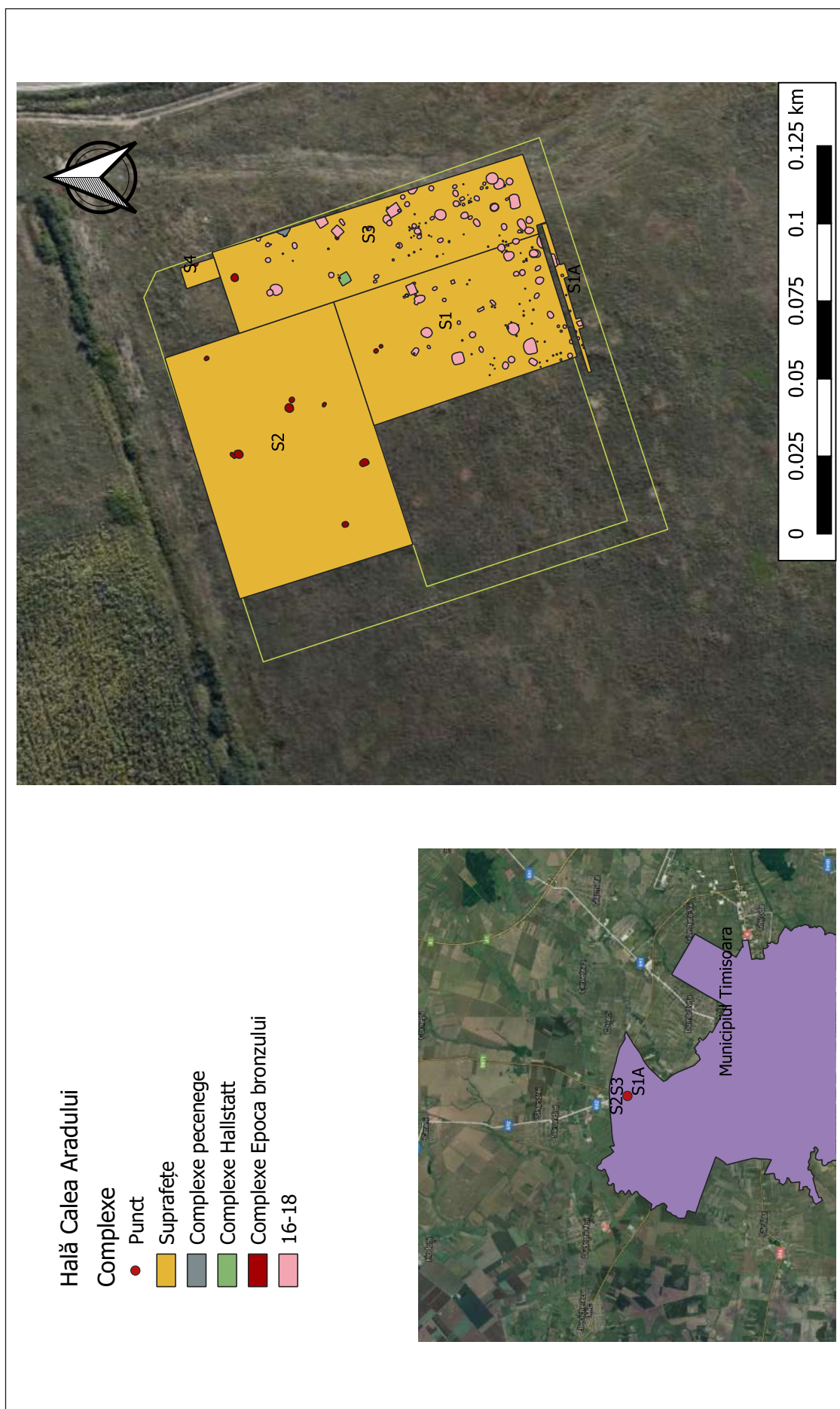
* Universitatea de Vest Timișoara, Bd. Vasile Pârvan, nr. 4, e-mail: enesilviu19@gmail.com.

** Universitatea de Vest Timișoara, Bd. Vasile Pârvan, nr. 4, e-mail: dorel.micle@e-uvt.ro.

*** Universitatea de Vest Timișoara, Bd. Vasile Pârvan, nr. 4, e-mail: iliuta.silviu1994@gmail.com.

**** Universitatea de Vest Timișoara, Bd. Vasile Pârvan, nr. 4, e-mail: corneliudiaconu7@gmail.com.

¹ Cercetările de teren au fost efectuate de o echipă de arheologi din cadrul Universității de Vest din Timișoara condusă de arhg. spec. Rogoza Octavian.

Pl. 1.

caracterizează printr-o succesiune de straturi de vârstă, grosime și compoziție granulometrică diferită în funcție de formele de mezo și microrelief².

3. Cadrul Istoric

Analiza hărților istorice pentru perimetrul investigat furnizează date excelente pentru înțelegerea dinamicii mediului geografic sub impactul factorilor de mediu sau antropici. În cazul de față am utilizat material cartografic de detaliu, plasat cronologic între 1769 și 1869.

Prima ridicare topografică habsburgică (**Pl. 4/A**) relevă realitățile terenului înainte de începerea lucrărilor de sistematizare; mai exact această hartă arată morfologia terenului înainte de orice intervenție antropică modernă. Arealul cercetat se află într-o zonă de pășune și teren agricol, înconjurată de pâlcuri de păduri. Sub aspect hidrografic, harta relevă existența unor zone mlăștinoase la nord-vest și la nord-est. În partea de nord, topografii militare austriece au surprins prezența unui cătun medieval format din aproximativ 10 case și grădini. Drumurile existente la momentul respectiv traversau zona, de la N către S. În ridicarea topografică austriacă este ilustrat și principalul drum ce lega Cetatea Timișoarei de cursul Mureșului, cu cele două localități mai importante: Lipova și (mai târziu) Arad. Se observă cu claritate că latura de nord a perimetrului investigat suprapune un pâlc de locuințe medievale care formau aici un cătun al cărui nume nu îl cunoaștem.

Este important de reținut aspectul geomorfologic al terenului care se păstrase intact încă din evul mediu. Acest lucru arată clar că, deși era o zonă bună pentru păstorit și agricultură (dovadă terenurile arabile dinspre est), este posibil să fi fost preferată pentru locuit deoarece se afla foarte aproape de o sursă de apă (zona fiind drenată de brațele fosile ale râului Niarad), unele încă active la data realizării hărții.

Ridicarea topografică franciscană (**Pl. 4/B**) relevă starea arealului care face obiectul studiului, imediat după primele acțiuni habsburgice de sistematizare. Pe această hartă se poate observa că locuințele medievale au dispărut din perimetrul cercetat, dar apar sistematizate la nord de noul drum ce leagă localitatea Covaci de Timișoara. La nord-est de perimetru pot fi observate întinse zone mlăștinoase, la vremea aceea încă neregularizate. Din punct de vedere al ameliorărilor agricole, observăm că terenul este brăzdat deja de o serie de canale de hidroameliorații. De asemenea se poate observa că noul sat colonizat de habsburgi, Covaci, se afla în limita nordică a unei păduri, azi dispărute. Tot din această perioadă datează și amenajarea primelor drumuri din piatră cubică și sistematizarea celor de pământ dintre limitele parcelare.

Sistematizarea cursului Râului Niarad în sec. al XIX-lea, canalizările și defrișările, au permis introducerea în circuitul agricol a unor suprafețe enorme de teren din preajma perimetrului investigat de noi, dovadă fiind noul sat de coloniști sau fermele apărute în zonă (**Pl. 4/C, D**).

4. Considerații de ordin metodologic

Principalul obiectiv al campaniei iulie-septembrie 2019 din municipiul Timișoara, situl arheologic Timișoara 54, a fost cercetarea tuturor complexelor arheologice descoperite în aria afectată de proiectul de construire a unui complex logistic (clădire administrativă, accese, platforme, parări, gospodărie de apă, casă, poartă și împrejmuire).

Metodologia adoptată, pentru a îndeplini acest obiectiv (determinată în mare măsură de condițiile din teren) a constat în decaparea mecanică a cinci de unități de săpătură (S1, S1A, S2, S3, S4) cu dimensiuni și orientări variabile, până la epuizarea potențialului arheologic. Toate aceste unități de săpătură au fost inițial decapate cu un buldo-excavator cu o cupă de taluz de 1,20 m lungime. Metoda folosită pentru delimitarea complexelor a fost prin răzuirea manuală a suprafețelor. Complexele identificate au fost apoi săpate manual. După identificarea, conturarea și numerotarea complexelor arheologice, s-a trecut la înregistrarea și cercetarea acestora. În cadrul acestui demers au fost utilizate fotografii digitale, desene (planuri și profile la scara 1:20), fișe de complex, carnet de săpătură, ridicare topografică. Suprafața totală care a fost cercetată a însumat 7992,1576 m² (**Pl. 1, 2, 3, 15**).

² Ciupa 2011, 3–4.

5. Stratigrafia generală a sitului

Stratigrafia generală a zonei cercetate este prezentată în continuare (într-o ordine inversă a depunerilor sedimentare), pornindu-se de la stratul superior către bază. Cu anumite excepții generate de perturbările datorate permanentei intervenții antropice și de configurația geo-morfologică specifică zonei, stratigrafia generală a sectorului este următoarea (**Pl. 6**):

1. Arătură – de culoare cenușie-deschisă, friabilă, amestecată sporadic cu pigmenți ceramici, situată de la nivelul actual de călcare (0) până la cota de -0,40 m;
2. Nivel de cultură – de culoare neagră, compact, amestecat cu fragmente ceramice, osteologice animale și chirpici, de la cota de -0,40 m până la -0,70 m;
3. Steril arheologic – nivel de culoare galbenă închis, compact, fără constituenți antropici de la cota de -0,70 m până la cota de -0,90 m;
4. Steril arheologic – nivel de culoare galbenă deschis, omogen, compact, cu conținut mare de carbonați, fără constituenți antropici. Acesta este situat între -0,90 m și -3,00 m (adâncimea maximă în cadrul săpăturilor efectuate).

6. Scurtă descriere a descoperirilor

Cele 212 complexe cercetate în cadrul campaniei de săpături iulie-septembrie 2019, pot fi încadrate cronologic în patru perioade istorice: Epoca Bronzului, Hallstatt, Perioada Arpadiană (sec. XII) și Perioada Otomană (sec. XVI–XVII). În continuare, vom încerca să prezentăm sumar descrierea complexelor sugestive pentru fiecare epocă istorică.

Epoca Bronzului

Această perioadă este reprezentată de 15 gropi. Acestea au o umplutură similară, de culoare neagră amestecată cu carbonați. De remarcat, din materialul descoperit se evidențiază câteva cănițe ceramice precum și un ac de păr din bronz.

Cx182 – groapă (**Pl. 7/A, 16/A, B**)

Amplasament: S3

Groapă situată la NV față de Cx 165. S-a conturat la -0,73 m și se adâncește până la -1,43 m față de nivelul de călcare actual. Are forma circulară în plan, cu diametrul de 2,14 m, și o formă alveolată în profil. Umplutura se compune din două straturi. Primul în ordine cronologică este de culoare maroniu-închis, lutos, amestecat cu pelicule de galben, cărbune și chirpici. Al doilea este maroniu-cenușiu, lutos, amestecat cu concrețiuni calcaroase, chirpici și cărbune. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice (**Pl. 28**), fragmente osteologice animale, chirpici și o căniță ceramică.

Cx205 – groapă (**Pl. 7/B, 16/C, D**)

Amplasament: S2

Groapă situată la SV față de CX 204. S-a conturat la -0,61 m și se adâncește până la -1,21 m față de nivelul de călcare actual. Are forma circulară în plan, cu diametru de 1,80 m, și o formă alveolată în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare cenușiu-negricioasă, lutos, amestecat cu pigmenți de chirpici și carbonați. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice, fragmente osteologice animale, o cănuță ceramică și un ac de bronz.

Hallstatt

Această perioadă este reprezentată de o locuință și patru gropi de stâlpi. Materialul descoperit în locuință este singurul datat astfel. Este vorba de ceramică lucrată la mână, care are în componența pastei mult degresant (pietricele, nisip).

Cx192 – Locuință (**Pl. 8, 17, 18**)

Amplasament: S3

Locuință adâncită, situată la SV de Cx 101. Pe fundul locuinței au fost identificate trei gropi Cx 200, 201, 202. S-a conturat la -0,70 m și se adâncește până la -0,96 m față de nivelul de călcare actual. Are forma rectangulară cu colțurile rotunjite în plan, cu dimensiunile de 3x2,90 m și o formă alveolată în profil. În colțul de NV al locuinței a fost amenajat un cuptor într-un bloc de lut cruțat, cu dimensiunile

de 0,20x0,46 m. Acesta are pereți de 0,04 m și amprenta termică de 0,06 m. În interiorul cuptorului au fost identificate patru lupe de fier. Umplutura se compune dintr-un strat brun-negricios, lutos, amestecat cu pigmenți de chirpici și cărbune. Inventarul arheologic este format din fragmente ceramice (**Pl. 29A**), fragmente osteologice animale, chirpici, o căniță, patru lupe de fier (**Pl. 17/B**), un os prelucrat și un obiect de fier.

Cx200 – groapă (**Pl. 8, 17, 18**)

Amplasament: S3

Groapă de stâlp, situată sub Cx 192. S-a conturat la -0,88 m și se adâncește până la -1,02 m față de nivelul de călcare actual. Are forma circulară în plan, cu diametrul de 0,20 m, și o formă alveolată în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare cenușiu-negricioasă. Fără inventar arheologic.

Cx201 – groapă (**Pl. 8, 17, 18**)

Amplasament: S3

Groapă de stâlp, situată sub Cx 192. S-a conturat la -0,88 m și se adâncește până la -1,33 m față de nivelul de călcare actual. Are forma circulară în plan, cu diametrul de 0,20 m și o formă alveolată în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare cenușiu-negricioasă. Fără inventar arheologic.

Cx202 – groapă (**Pl. 8, 17, 18**)

Amplasament: S3

Groapă de stâlp, situată sub Cx 192. S-a conturat la -0,88 m și se adâncește până la -1,02 m față de nivelul de călcare actual. Are forma circulară în plan, cu diametrul de 0,20 m și o formă alveolată în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare cenușiu-negricioasă. Fără inventar arheologic.

Cx212 – groapă (**Pl. 8, 17, 18**)

Amplasament: S3

Groapă de stâlp, situată la NE Cx 192. S-a conturat la -0,70 m și se adâncește până la -0,78 m față de nivelul de călcare actual. Are forma circulară în plan, cu diametrul de 0,20 m și o formă alveolată în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare cenușiu-negricioasă. Fără inventar arheologic.

Perioada Arpadiană (sec. XII)

Această perioadă este reprezentată de o groapă și o locuință. Toate piesele au fost descoperite în interiorul locuinței. Materialele reprezentative sunt fragmentele de căldări pecenege.

Cx161 – Locuință (**Pl. 9, 19**)

Amplasament: S3

Locuință adâncită, situată la SE față de Cx 160, intră sub profilul de NE al secțiunii. Suprapune pe Cx 199. S-a conturat la -0,40 m și se adâncește până la -0,86 m față de nivelul de călcare actual. Are o formă ovală în plan, cu dimensiunile surprinse de 3,20x1,50 m și o formă alveolată în profil. În capătul de SV, în afara locuinței a fost scobit un cuptor, cu dimensiunile de 1,07x0,59 m, cu un perete cu grosimea de 0,04 m și o amprentă termică de 0,05 m. Umplutura se compune dintr-un strat cenușiu-negricios, amestecat cu pigmenți de chirpici și cărbune. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice (**Pl. 29B**) și fragmente osteologice animale.

Cx199 – groapă (**Pl. 9, 19**)

Amplasament: S3

Groapă, situată sub Cx 161. S-a conturat la -0,80 m și se adâncește până la -1,28 m față de nivelul de călcare actual. Are forma circulară în plan, cu diametrul de 0,68 m și o formă alveolată în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare cenușiu-negricioasă, amestecată cu pelicule de galben. Fără inventar arheologic.

Perioada Otomană (sec. XVI–XVII)

Această perioadă este reprezentată de cele mai multe complexe: 110 gropi, 71 gropi de stâlpi, 7 bordeie, un posibil atelier și un schelet de fetus. Materialul descoperit în aceste complexe este numeros și variat și se datează de la sfârșitul secolului al XVI-lea până la jumătatea secolului al XVIII-lea. Este vorba de ceramică locală, nesmălțuită, obiecte din os prelucrat etc.. Materialul reprezentativ este compus din arme (cuțițe, sulite, pinteni).

Cx6 – groapă (**Pl. 10, 20**)

Amplasament: S1

Groapă, situată în apropiere de profilul de NE al secțiunii. Este tăiată de Cx 63. S-a conturat la -0,58 m și se adâncește până la -0,64 m față de nivelul de călcare actual. Are o formă aproximativ ovală în plan, cu dimensiunile păstrate de 0,60x0,66 m și o formă alveolată în profil. Umplutura se compune dintr-un strat brun-negricios amestecată cu pelicule de cenușă. Fără inventar arheologic.

Cx17 – atelier (Pl. 11, 22, 23)

Amplasament: S1

Amenajare adâncită, posibil atelier, situată la NE față de Cx 15. El suprapune Cx 25. S-a conturat la -0,62 m și se adâncește până la -1,42 m față de nivelul de călcare actual. Are forma rectangulară cu colțurile rotunjite în plan, cu dimensiunile de 4,20x3,58 m și o formă alveolată în profil. În centrul complexului a fost amenajat un cuptor de mari dimensiuni din lut (Pl. 22/B), care era înconjurat de trepte săpate în lut. Cuptorul are dimensiunile de 2,30x2,10 m, iar grosimea amprente termice este de 0,10 m, ceea ce sugerează că nu a fost folosit foarte mult timp. Umplutura se compune dintr-un strat cenușiu-negricios, amestecat cu pelicule de sol galben, cenușă și cărbune. Inventarul arheologic se compune din fragmente ceramice (Pl. 30), fragmente osteologice animale, cărămizi, chirpici, doi coproliți, o cute de piatră, o patină din os, două lame de cuțit fragmentare (Pl. 33/1, 3), un cosor (Pl. 33/6), o piesă de harnașament, o rotiță de pinten (Pl. 33/8), o sulită (Pl. 33/7) și patru obiecte de fier.

Cx25 – (Pl. 11, 23)

Amplasament: S1

Groapă situată sub Cx 17. S-a conturat la -1,36 m și se adâncește până la -2,28 m față de nivelul de călcare actual. Are forma ovală în plan, cu dimensiunile de 2,38x2 m și o formă alveolată în profil. Umplutura se compune dintr-un strat cenușiu-negricios, amestecat cu pelicule de sol galben. Inventarul arheologic se compune din fragmente ceramice și fragmente osteologice animale.

Cx27 – groapă

Amplasament: S1

Groapă, situată la NE față de Cx 26. S-a conturat la -0,69 m și se adâncește până la -2,37 m față de nivelul de călcare actual. Are forma circulară în plan, cu diametrul de 1,68 m, și o formă bitronconică în profil. Umplutura se compune dintr-un strat cenușiu-negricios, amestecat cu pelicule de sol galben și pigmentat cu cărbune. Inventarul arheologic se compune din fragmente ceramice, fragmente osteologice animale, două cuțite fragmentare și un alt obiect din fier.

Cx28 – groapă (Pl. 11)

Amplasament: S1

Groapă de stălp, situată la SE față de Cx 17. Este posibil să aparțină de Cx 17. S-a conturat la -0,65 m și se adâncește până la -0,75 m față de nivelul de călcare actual. Are forma circulară în plan, cu diametrul de 0,27 m și o formă alveolată în profil. Umplutura se compune dintr-un strat brun-negricios. Fără inventar arheologic

Cx34 – groapă (Pl. 12, 24)

Amplasament: S1

Groapă, situată la NV față de Cx 9. S-a conturat la -0,67 m și se adâncește până la -1,89 m față de nivelul de călcare actual. Are forma aproximativ ovală, cu dimensiunile de 2,80x2,34 m și o formă tronconică în profil. În apropiere de latura de SV a gropii a fost surprins la -0,70 scheletul unui avorton (Pl. 24/B), așezat în decubit dorsal. Capul este distrus aproape în totalitate. Individul măsoară 0,38 m. Umplutura complexului se compune dintr-un strat cenușiu-negricios, amestecat cu multiple pelicule de cenușă și cărămizii, pigmenți de cărbune și chirpici. Inventarul arheologic este foarte bogat și este compus din fragmente ceramice (Pl. 31), fragmente osteologice umane, fragmente osteologice animale, o aplică (Pl. 33/11), două cuie (Pl. 33/12, 13, 14), trei cuțite, un cosor de fier (Pl. 33/5), trei piese de harnașament (Pl. 33/10, 15, 16), un obiect de fier (Pl. 33/9), precum și pilitură și zgură de fier.

Cx36 – groapă

Amplasament: S1, S3

Groapă, situată la NE față de Cx 34. S-a conturat la -0,66 m și se adâncește până la -2,30 m față de nivelul de călcare actual. Are forma aproximativ circulară, cu diametrul de 1,84 m și o formă alveolată în profil. Umplutura se compune din trei straturi de depunere. Primul, în ordine cronologică, este de culoare brun-negricios, pigmentat cu cărbune. Al doilea este de consistență lutoasă, compactă,

pigmentată cu chirpici și fragmente de lut. Al treilea este brun intercalat cu lentile de cenușă și urme de arsură cărămizie. Inventarul arheologic se compune din fragmente ceramice, fragmente osteologice animale, un corn prelucrat și câteva obiecte de fier (un pinten, două cuțite și două obiecte neidentificate).

Cx63 – locuință (**Pl. 10, 20, 21**)

Amplasament: S1

Locuință adâncită, situată la NE față de *Cx 32*. Taie *Cx 6*. S-a conturat la -0,60 m și se adâncește până la -1,00 m față de nivelul de călcare actual. Are forma rectangulară cu colțurile rotunjite în plan, cu dimensiunile de 2,90x2,40 m și o formă dreaptă în profil. În colțul de SV, peretele a fost ars pe o zonă de 0,15 m. În apropiere de colțul de NE a fost descoperit scheletul unui câine, așezat pe o parte (**Pl. 20/B**). Umplutura se compune din două straturi de depunere. Primul strat, în ordine cronologică, este de culoare gri-cafeniu, compact, lutos, pigmentat cu chirpici și cărbune. Al doilea este de culoare gri, compact lutos, amestecat cu pelicule de lut galben și pigmentație de chirpici și cărbune. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice, fragmente osteologice animale, două obiecte de fier și un vârf de săgeată.

Cx86 – groapă

Amplasament: S3

Groapă situată în apropiere de colțul de SV al secțiunii. Taie *Cx 87*. S-a conturat la -0,70 m și se adâncește până la -2,54 m față de nivelul de călcare actual. Are forma aproximativ ovală, cu dimensiunile de 2,50x1,70 m și are o formă bitronconică în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare gri, de consistență friabilă, siltos, amestecat cu pelicule de galben, pigmentat cu chirpici și cărbune amestecată cu chirpici. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice, fragmente osteologice animale, plăcuțe de vatră și un obiect de fier.

Cx87 – groapă

Amplasament: S3

Groapă tăiată de *Cx 86*. S-a conturat la -0,72 m și se adâncește până la -1,12 m față de nivelul de călcare actual. Are forma aproximativ ovală, cu dimensiunile de 2,90x2 m și are o formă alveolată în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare cenușie, friabil, amestecat cu pelicule de cenușă și pigmentat cu chirpici. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice, fragmente osteologice animale, două cuțite fragmentare și un obiect de fier.

Cx89 – groapă (**Pl. 13, 25, 26/B**)

Amplasament: S3

Groapă tăiată de *Cx 136* și *138*. S-a conturat la -0,73 m și se adâncește până la -2,73 m față de nivelul de călcare actual. Are forma aproximativ circulară, cu diametrul de 1,80 m și are o formă tronconică în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare negricioasă, lutos, amestecată cu pelicule de galben și rare fragmente de chirpici și cărbune. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice și fragmente osteologice animale.

Cx117 – locuință (**Pl. 14, 27**)

Amplasament: S3

Locuință adâncită, situată la NE față de *Cx 87*. Este tăiată de *Cx 191* și suprapune *Cx 173* și *188*. S-a conturat la -0,70 m și se adâncește până la -1,50 m față de nivelul de călcare actual. Are forma rectangulară cu colțurile rotunjite în plan, cu dimensiunile de 2,64x1,90 m, și o formă alveolată în profil. Umplutura se compune dintr-un strat cenușiu, amestecat cu cărbune, pelicule de galben și chirpici. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice (**Pl. 32**), fragmente osteologice animale, cărămizi, o bobită de bronz, zgură și trei obiecte de fier.

Cx122 – groapă

Amplasament: S3

Groapă situată la SE față de *Cx 121*. S-a conturat la -0,73 m și se adâncește până la -1,73 m față de nivelul de călcare actual. Taie *Cx 150* și suprapune pe *Cx 211*. Are forma aproximativ circulară, cu diametrul de 3 m și are o formă tronconică în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare grimdă, amestecat cu pelicule de galben. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice, fragmente osteologice animale, o patină de os, o potcoavă, un cui, două cuțite fragmentare și un cuțit de fier.

Cx125 – groapă

Amplasament: S3

Groapă situată la SE față de *Cx 123*. S-a conturat la -0,73 m și se adâncește până la -2,03 m față de

nivelul de călcare actual. Are forma aproximativ circulară, cu diametrul de 1,90 m și are o formă alveolată în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare cenușie, friabilă, pigmentată cu chirpici și cărbune. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice, fragmente osteologice animale, o cute și un obiect de piatră, un cui, trei cuțite fragmentare și zgură de fier.

Cx136 – locuință (**Pl. 13, 25, 26**)

Amplasament: S3

Locuință adâncită, situată la NV față de Cx 104. Taie Cx 137 și 89. S-a conturat la -0,69 m și se adâncește până la -1,69 m față de nivelul de călcare actual. Are forma rectangulară cu colțurile rotunjite în plan, cu dimensiunile de 3,60x2,80 m și o formă dreaptă în profil. În colțul de SV al locuinței a fost identificat o vatră la -1,60, cu dimensiunile de 0,90x0,70 m și o amprentă termică de 0,08 m (**Pl. 25/B**). Pe laturile de NV și SE au fost identificate două gropi de stâlp care se adâncesc de la nivelul podelei. Umplutura se compune dintr-un strat cenușiu, siltos, friabil, pigmentat cu cărbune și chirpici. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice, fragmente osteologice animale, cărămidă și trei obiecte de fier.

Cx137 – groapă (**Pl. 13, 25, 26**)

Amplasament: S3

Groapă tăiată de Cx 136. S-a conturat la -0,69 m și se adâncește până la -0,93 m față de nivelul de călcare actual. Are forma aproximativ circulară, cu diametrul de 0,70 m iar în profil este alveolată. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare gri, de compoziție nisipoasă, pigmentat cu chirpici și cărbune. Fără inventar arheologic.

Cx138 – groapă (**Pl. 13, 25, 26**)

Amplasament: S3

Groapă care taie Cx 89. S-a conturat la -0,69 m și se adâncește până la -1,63 m față de nivelul de călcare actual. Are forma aproximativ circulară, cu diametrul de 1,50 m și are o formă alveolată în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare cenușiu-negricioasă, amestecată cu pelicule de cenușă și fragmente de chirpici și cărbune. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice, fragmente osteologice animale, gresie și un cui, un vârf de săgeată și două obiecte de fier.

Cx150 – groapă

Amplasament: S3

Groapă tăiată de Cx 122 și suprapune Cx 194. S-a conturat la -0,72 m și se adâncește până la -1,52 m față de nivelul de călcare actual. Are forma aproximativ circulară, cu diametru de 2,52 m și are o formă alveolată în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare cenușie, lutos, amestecată cu lentile de cenușă și galben, fragmente de chirpici și cărbune. Inventarul arheologic este compus din fragmente ceramice.

Cx173 – groapă (**Pl. 14, 27**)

Amplasament: S3

Groapă situată sub Cx 117. S-a conturat la -1,50 m și se adâncește până la -1,70 m față de nivelul de călcare actual. Are forma ovală în plan, cu dimensiunile de 1,50x1,24 m și o formă alveolată în profil. Umplutura se compune dintr-un strat brun-cenușiu, lutos, pigmentat cu cărbune. Inventarul este compus din fragmente ceramice și fragmente osteologice animale.

Cx188 – groapă (**Pl. 14, 27**)

Amplasament: S3

Groapă situată sub Cx 117. S-a conturat la -1,42 m și se adâncește până la -2,88 m față de nivelul de călcare actual. Are forma circulară în plan, cu diametrul de 1,20 m și alveolată în profil. Umplutura se compune dintr-un strat brun-cenușiu, lutos, pigmentat cu cărbune și amestecat cu pelicule de galben. Inventarul este compus din fragmente ceramice.

Cx191 – groapă (**Pl. 14, 27**)

Amplasament: S3

Groapă care taie Cx 117 în colțul de NE. S-a conturat la -0,70 m și se adâncește până la -1,10 m față de nivelul de călcare actual. Are forma ovală în plan, cu dimensiunile de 1,16x0,60 m și o formă alveolată în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare cenușiu-negricioasă, căpăcuit cu un strat de arsură cărămizie. Fără inventar arheologic.

Cx211 – groapă

Amplasament: S3

Groapă situată sub Cx 122. S-a conturat la -1,63 m și se adâncește până la -2 m față de nivelul de călcare actual. Are forma circulară în plan, cu diametrul de 1,98 m și alveolată în profil. Umplutura este compusă dintr-un strat de culoare cenușiu-negricioasă, lutos, amestecat cu pelicule de galben cu pigmentație de chirpici și cărbune. Fără inventar arheologic.

Concluzii

Cercetarea arheologică efectuată în perioada iulie-septembrie 2019 în punctul Calea Aradului DN 69 Km 7+800, CF 438106, 404459, 404429, din municipiul Timișoara, județul Timiș, a condus la descoperirea unei zone intens locuite, fiind descoperite 212 complexe arheologice care pot fi încadrate cronologic în patru perioade istorice: Epoca Bronzului, Hallstatt, Perioada Arpadiană (sec. XII), Perioada Otomană (sec. XVI–XVII). Locația a fost favorabilă locuirii umane încă din preistorie, fiind situată pe un interfluviu creat de cursurile a două râuri (Bega actuală și Bega Veche/Niarad). În arealul investigat, râul Niarad, care curge de la est către vest, debușează în Câmpia Joasă a Banatului, creând o serie de meandre și fragmentând terenul între popine și zone mlaștinoase. Aici, albia majoră a râului atinge o lățime de aproximativ 3 km. Malul nordic al acestuia este mai tânăr, putând fi observată o tendință a râului de a-și modifica ușor cursul erodând această zonă, în timp ce în zona sudică (pe unde a curs cândva) mlaștina a pus stăpânire pe întregul teren. Actualul curs al râului reprezintă zona de subsidență dintre Câmpia Întâlă a Vingăi și Câmpia Joasă a Banatului. Atât malul nordic (mai înalt) cât și cel sudic (mult aplatizat) au fost locuite din vechime. Perimetrul unde s-au desfășurat cercetările arheologice preventive prezintă toate caracteristicile naturale favorabile habitatului uman. Probabil condiționările legate de peisaj (în special prezența mlaștinilor) au obligat comunitățile umane să caute acele zone care să le ofere în special apă potabilă. Pe prima ridicare topografică militară austriacă se poate observa că în micul cătun cu locuințe risipite, existau un număr mare de fântâni cu cumpănă, fiind cunoscut faptul că apa stătută a mlaștinilor din jur era de o calitate îndoielnică. De asemenea, prezența pâcurilor de pădure și a pășunilor, erau necesare pentru exploatarea lemnului și pentru creșterea animalelor. Solul este de bună calitate, în majoritatea cazurilor, cernoziom ce se pretează cultivării plantelor. Nu este deci de mirare că există o densitate de locuire atât de mare și o succesiune în timp pe unul și același perimetru. Complexele arheologice descoperite sunt constituite în special din locuințe (majoritatea bordeie) și gropi cu diverse funcționalități casnice. Deși prezența numărului mare de gropi datând din Epoca Bronzului indică o anumită intensitate de locuire (ele aparținând, probabil, unor complexe de locuit de tip bordei, precum și gropi menajere sau cu funcționalitate incertă), este de remarcat că locația este preferată și în prima vârstă a fierului, chiar dacă nu cu aceeași intensitate. Urme ale locuirii din secolul al XII-lea, se găsesc pe tot teritoriul de câmpie al Banatului, în perimetrul cercetat de noi fiind descoperită o locuință tipică. Însă partea cea mai consistentă o reprezintă locuirea din perioada otomană. Așezarea (chiar dacă nu era foarte mare) era probabil prosperă, asta datorită faptului că se afla pe principalul drum de legătură ce pleca din Cetatea Timișoarei către nord, spre Mureș, existând mai multe bifurcații atât către Lipova cât și spre Arad. Locuințele sunt de tip bordei, însă numărul gropilor de tot felul indică o intensă activitate gospodărească, iar prezența unui posibil atelier vine în sprijinul acestei ipoteze. Numărul mare de obiecte descoperite, precum și diversitatea acestora conduc către aceeași idee a dinamicii locuitorilor.

Deoarece prezentarea noastră se dorește a fi doar un raport al cercetării arheologice preventive, timpul nepermițându-ne să facem o analiză de detaliu și o interpretare riguroasă, în această stadiu al cercetărilor, putem trage totuși concluzia că obiectivul arheologic Timișoara 54 reprezintă un sit cu potențial, care nu și-a dezvăluit în întregime secretele și care merită să fie studiat în continuare, reprezentând un jalon important în peisajul arheologic bănățean.

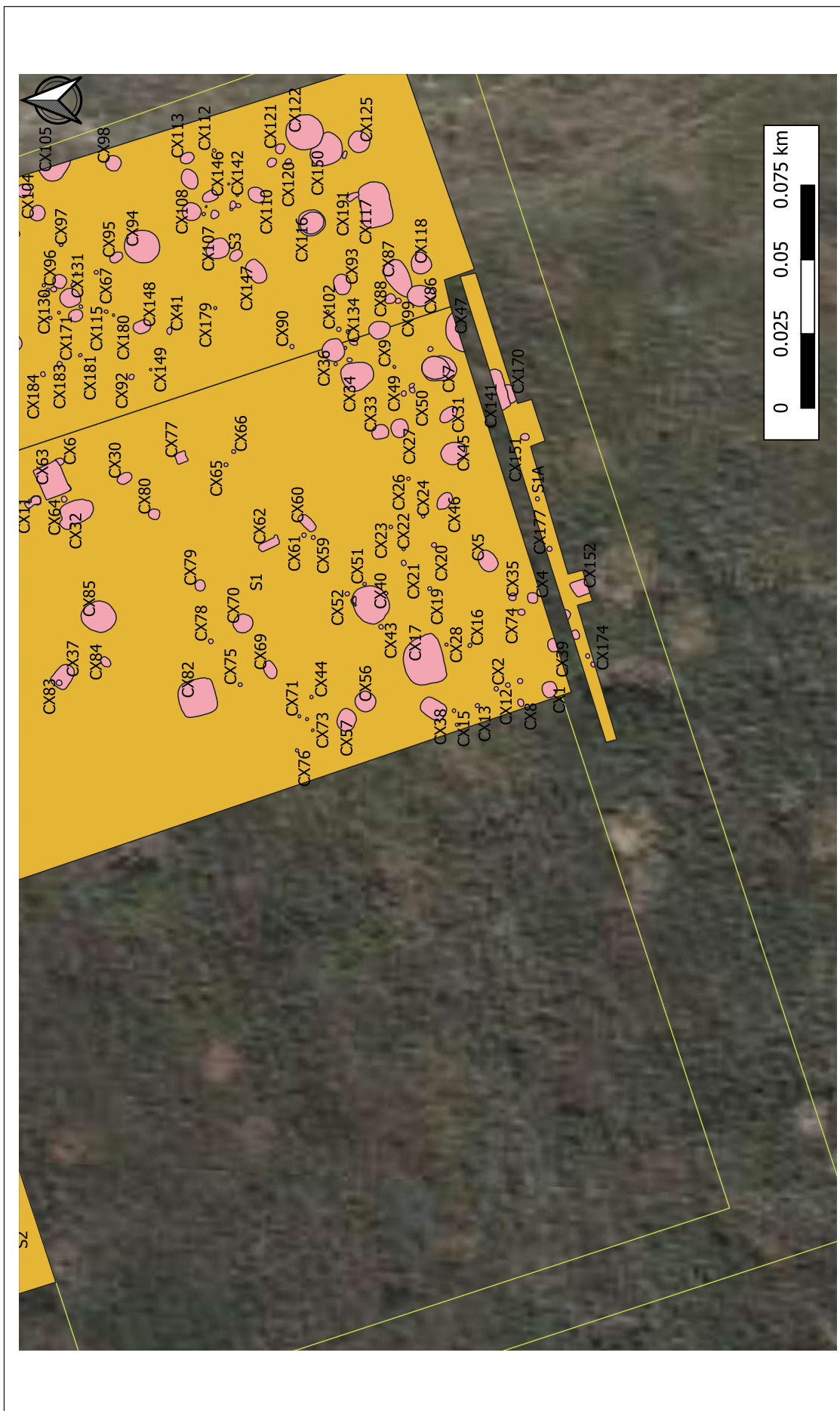
Lista ilustrații

- Pl. 1. Planul general.
- Pl. 2. Partea de S a zonei cercetate.
- Pl. 3. Partea de N a zonei cercetate.

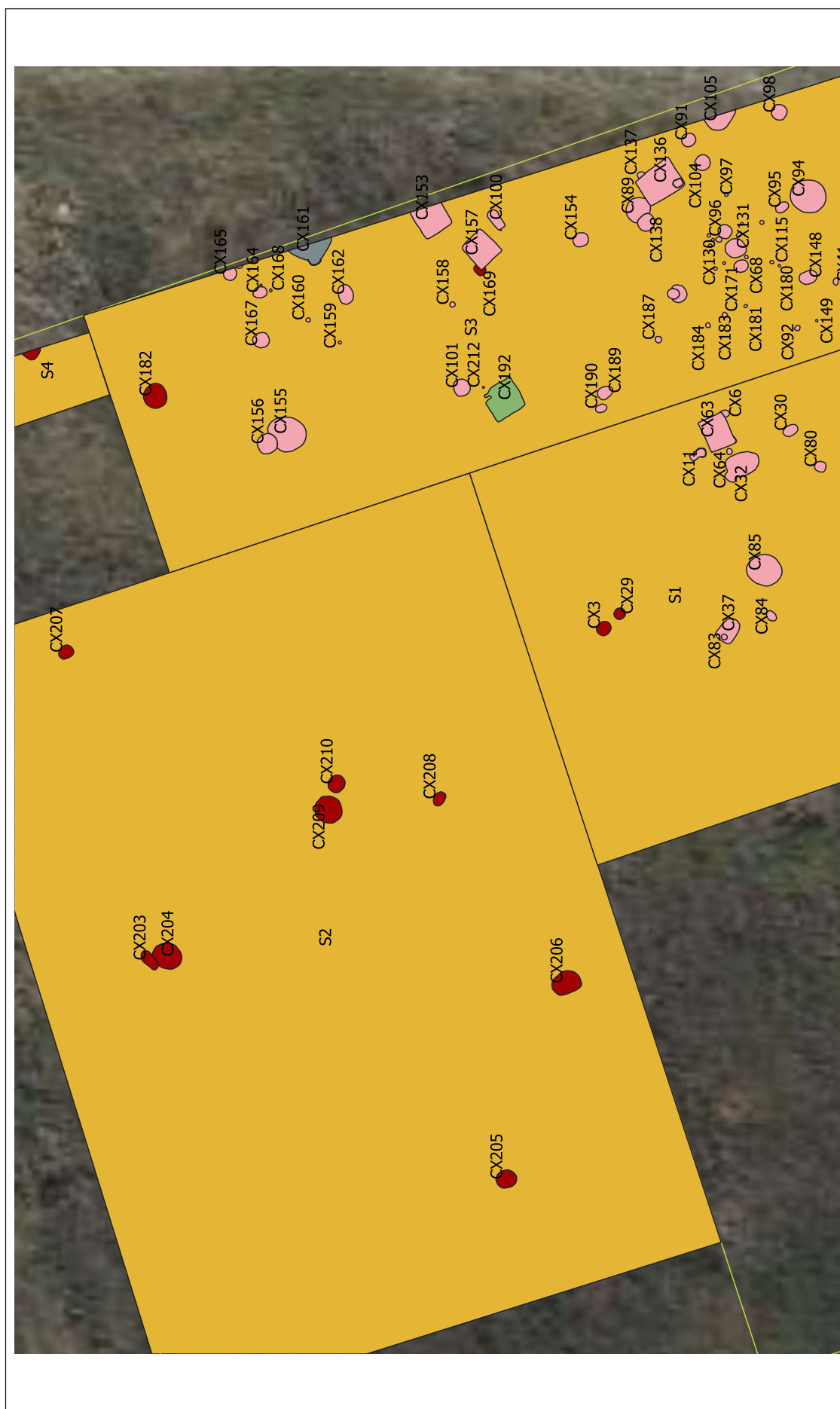
- Pl. 4. Localizarea secțiunilor din proiect pe hărțile vechi.
- Pl. 5. Legendă.
- Pl. 6. S 3, profilul magistral de nord-est, desen.
- Pl. 7. Cx 182, 205, grund și profil, desene.
- Pl. 8. Cx 192, 200, 201, 202, 212, grund și profile, desene.
- Pl. 9. Cx 161, 199, grund și profile, desene.
- Pl. 10. Cx 6, 63 grund și profile, desene.
- Pl. 11. Cx 17, 25, 28, grund și profile, desene.
- Pl. 12. Cx 34, grund și profil, desene.
- Pl. 13. Cx 89, 136, 137, 138 grund și profile, desene
- Pl. 14. Cx 117, 173, 188 grund și profile, desene.
- Pl. 15. S1, 2, 3, 4, vederi de ansamblu.
- Pl. 16. Cx 182, 205, grund și profil, poze.
- Pl. 17. Cx 192 grund și cuptor, poze.
- Pl. 18. Cx 192, profile în cruce.
- Pl. 19. Cx 161, 199 grund și profile.
- Pl. 20. Cx 6, 63 grund și schelet câine.
- Pl. 21. Cx 63, profile în cruce.
- Pl. 22. Cx 17 grund și cuptor.
- Pl. 23. Cx 17 profile în cruce.
- Pl. 24. Cx 34 grund, profil și fetus.
- Pl. 25. Cx 89, 136, 137, 138, grund și cuptor.
- Pl. 26. Cx 136, profile în cruce și Cx 89, 138 profil.
- Pl. 27. Cx 117, 173, 188, grund și profile în cruce.
- Pl. 28. Fragmente ceramice de Epoca Bronzului din Cx 182.
- Pl. 29. Fragmente ceramice din: A. Cx 192 (Hallstatt); B. Cx 161 (Perioada Arpadiană, sec. XII).
- Pl. 30. Fragmente ceramice de Perioadă Otomană (sec. XVI–XVII) din Cx 17.
- Pl. 31. Fragmente ceramice de Perioadă Otomană (sec. XVI–XVII) din Cx 34.
- Pl. 32. Fragmente ceramice de Perioadă Otomană (sec. XVI–XVII) din Cx 117.
- Pl. 33. Obiecte de fier, din Perioada Otomană: lamă de cuțit din Cx 17(1), lamă de cuțit din Cx 87 (2), lamă de cuțit din Cx 17 (3), lamă de cuțit din Cx 4 (4), cosor din Cx 34 (5), cosor din Cx 17 (6), sulită din Cx 17 (7), roțiță de pinten din Cx 17 (8), obiect de fier din Cx 34 (9), scăriță de șa din Cx 34 (10), aplică din Cx 34 (11), cui din Cx 34 (12), cui din Cx 34 (13), cui din Cx 34 (14), piesă de harnașament din Cx 34 (15), piesă de harnașament din Cx 34 (16).

Bibliografie

- Ciupa 2011 Ciupa Vasile, *Cadrul natural, peisagistic și calitatea mediului în Municipiul Timișoara*.
În: *Buletinul Agir*, XVIII/2, 2011, 3–13.

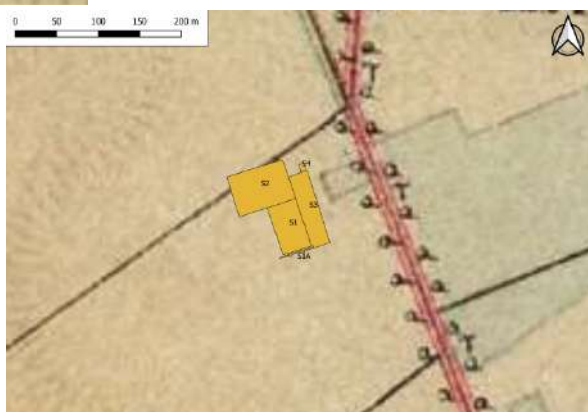
Pl. 2.

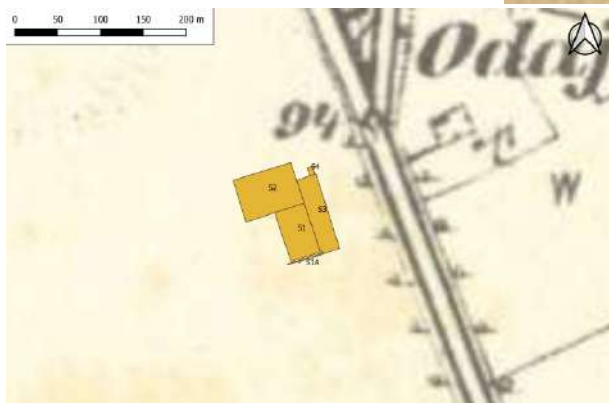
Pl. 3.

A - Josephinische Landesaufnahme
(Prima ridicare topografică a
Imperiului Habsburgic/
Ridicarea topografică iosefină - 1769-1772).

B - Franziszeische Landesaufnahme
(A doua ridicare topografică a
Imperiului Habsburgic/
Ridicarea topografică franciscană - 1806-1869).

C - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme
(A treia ridicare topografică a
Imperiului Habsburgic - 1806-1869).

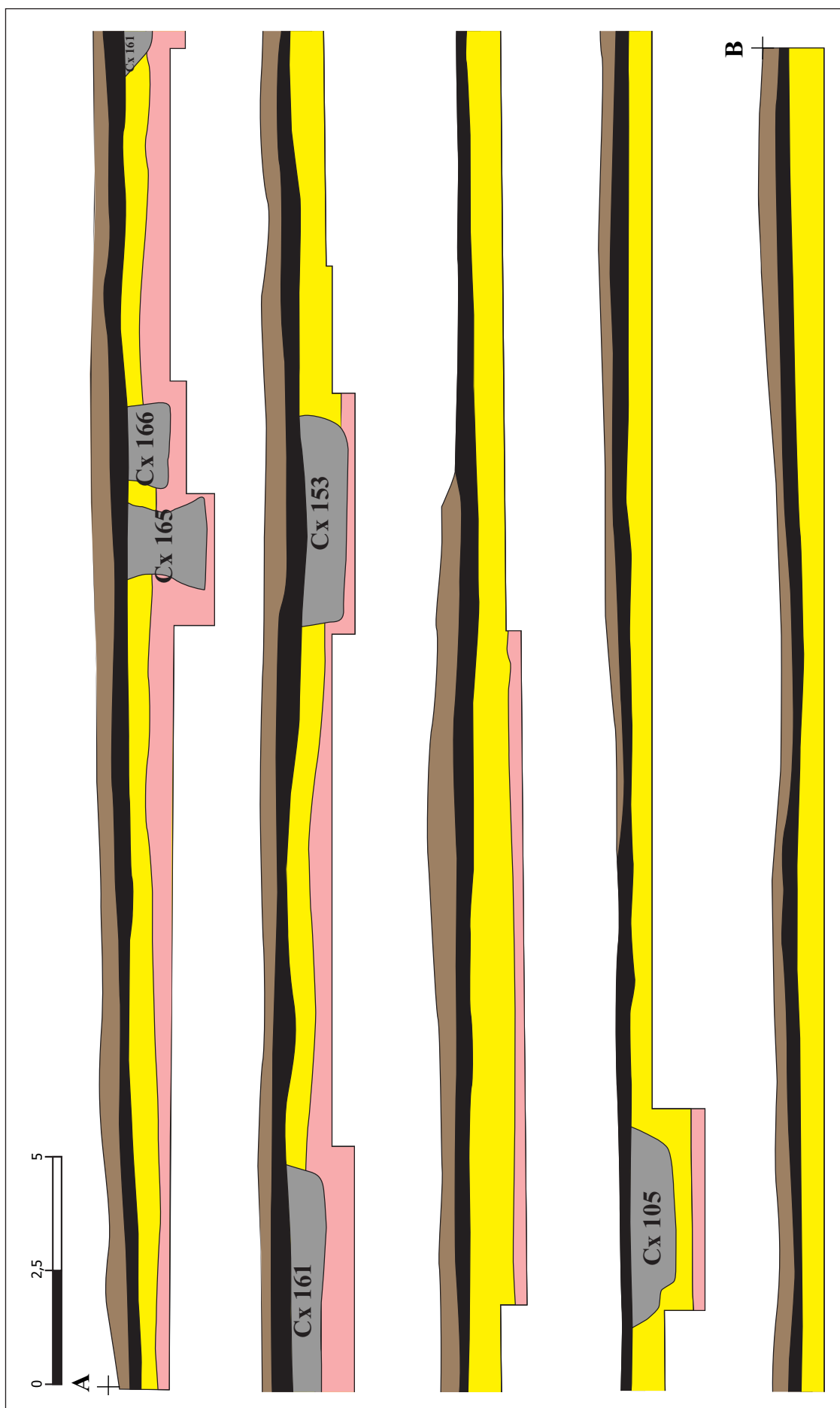
D - Hartă militară austriacă (1910).

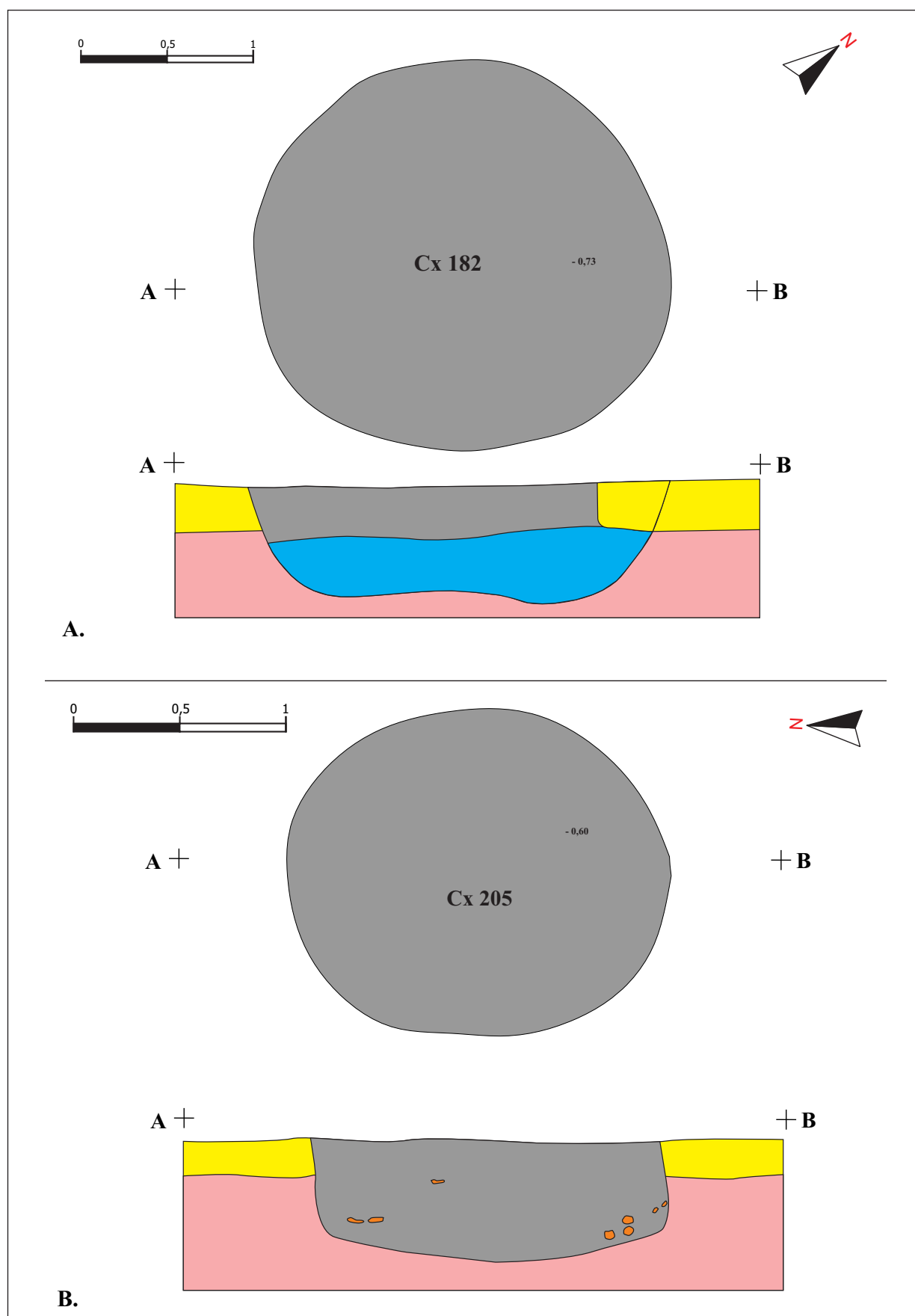
Legendă:

 chirpici	 nivel arătură
 cărbune	 nivel de cultură
 ceramică	 nivel steril galben închis
 os	 nivel steril galben deschis
 lupă de fier	
 vatră	
 peliculă cenușă	
	<hr/>
	 umplutură
	 complexe
	
	
	

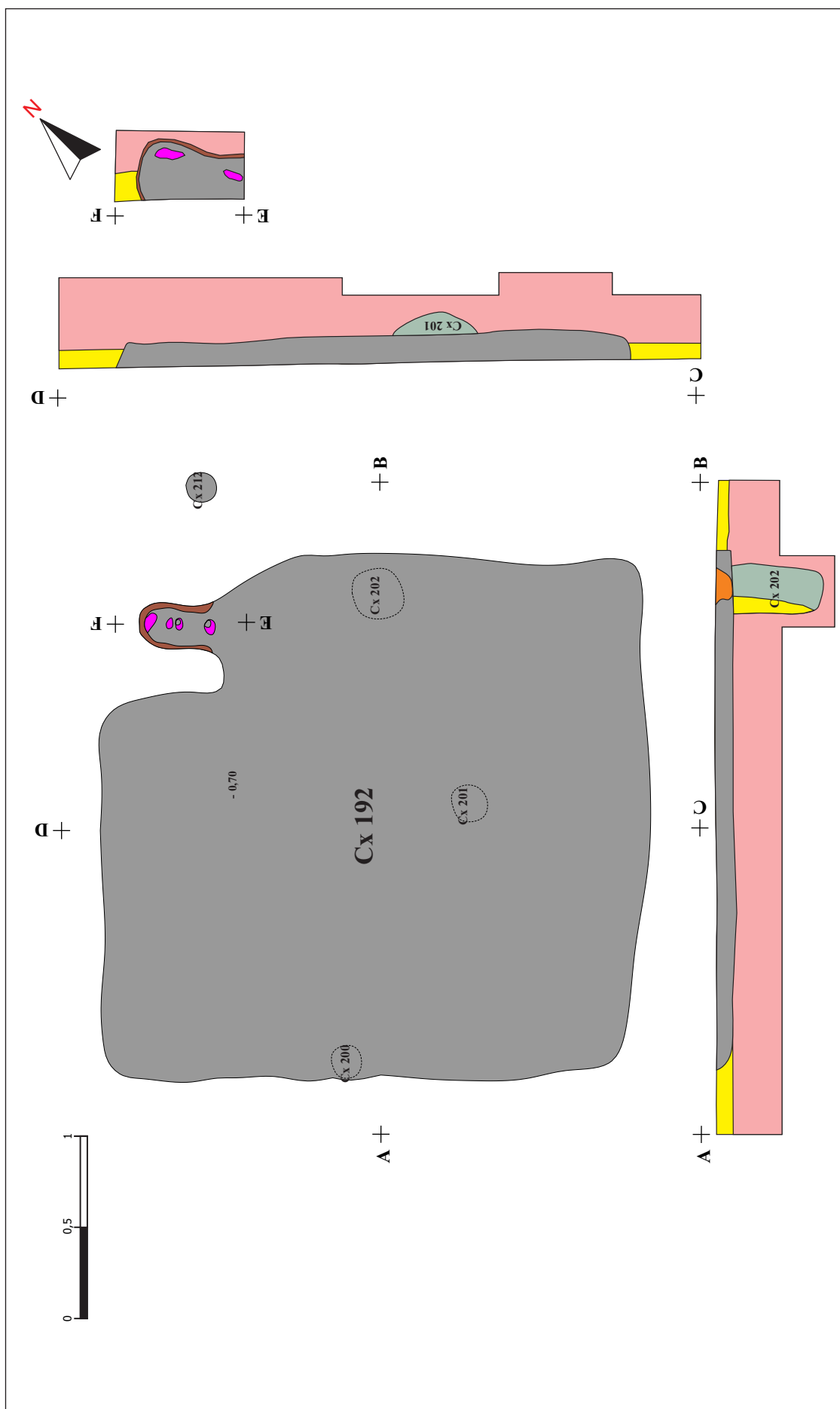
Pl. 5.

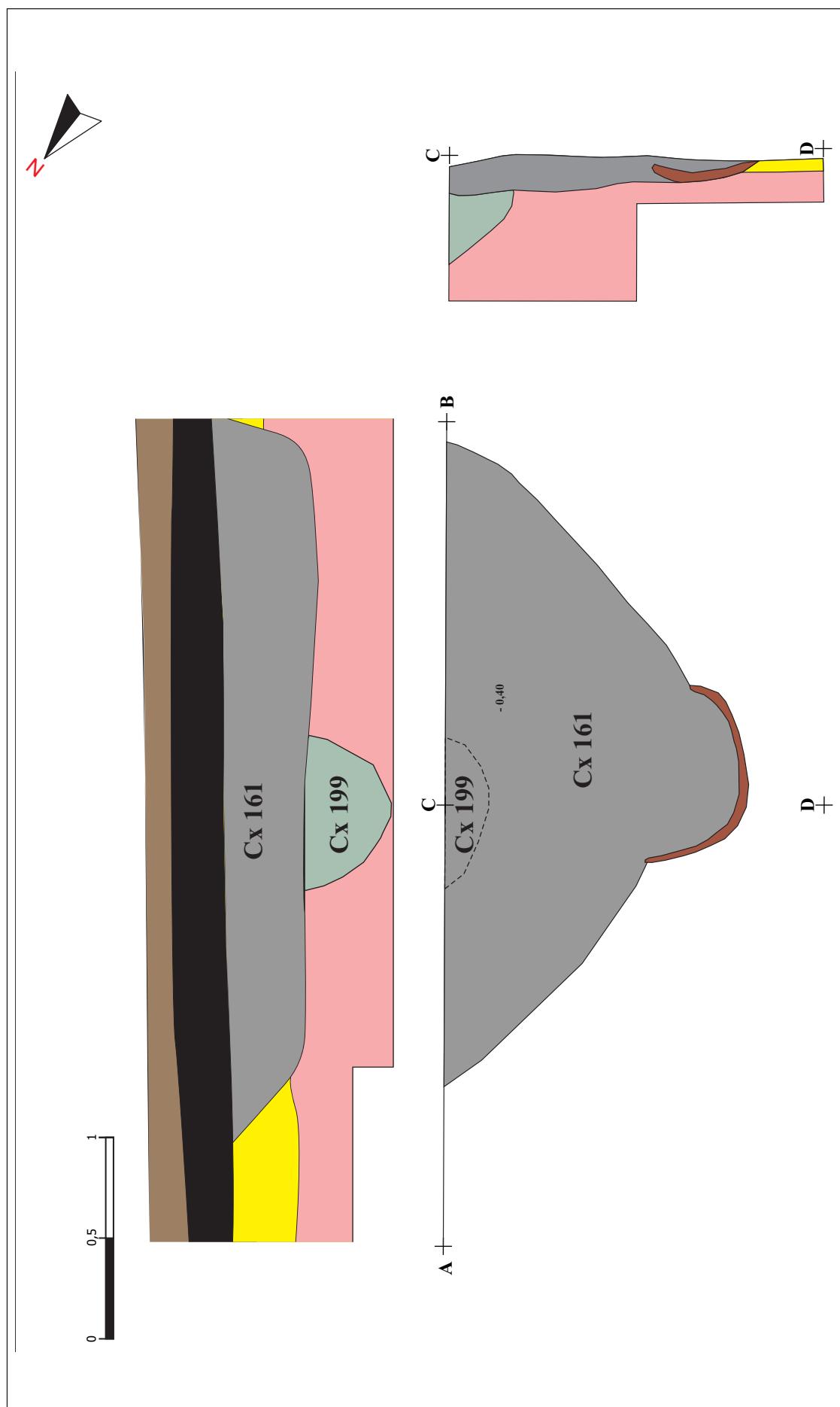
Pl. 6.

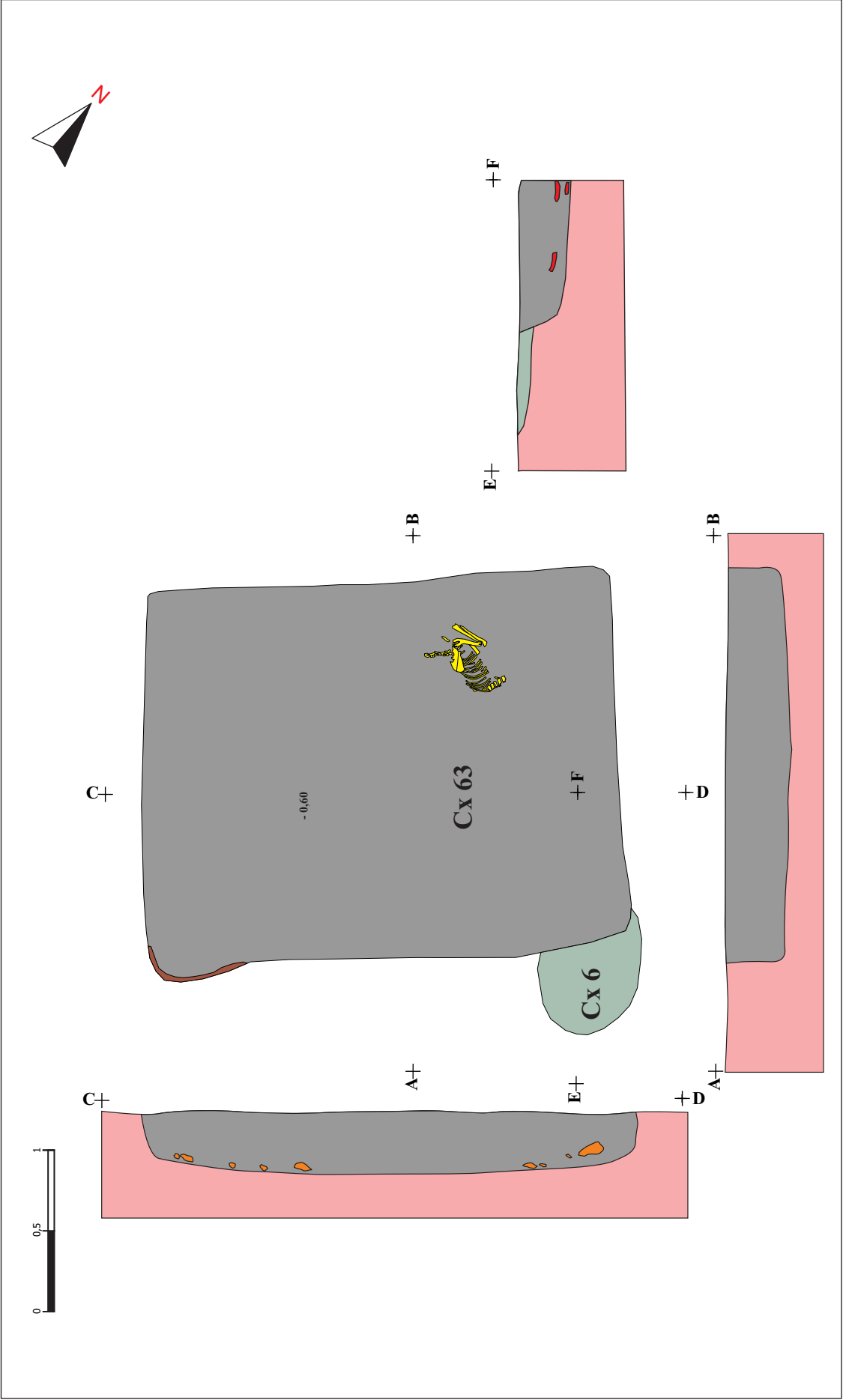
Pl. 7.

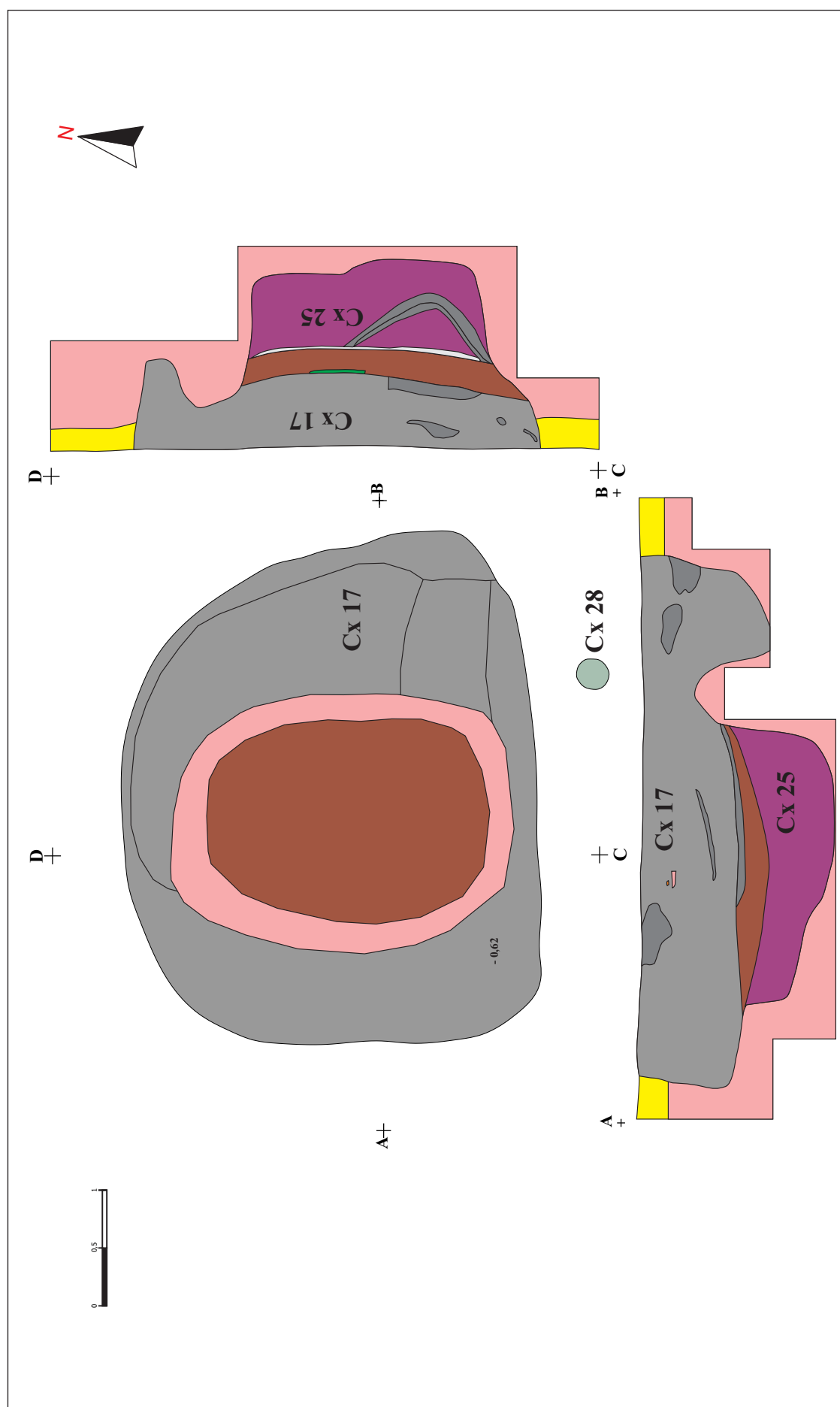
Pl. 8.

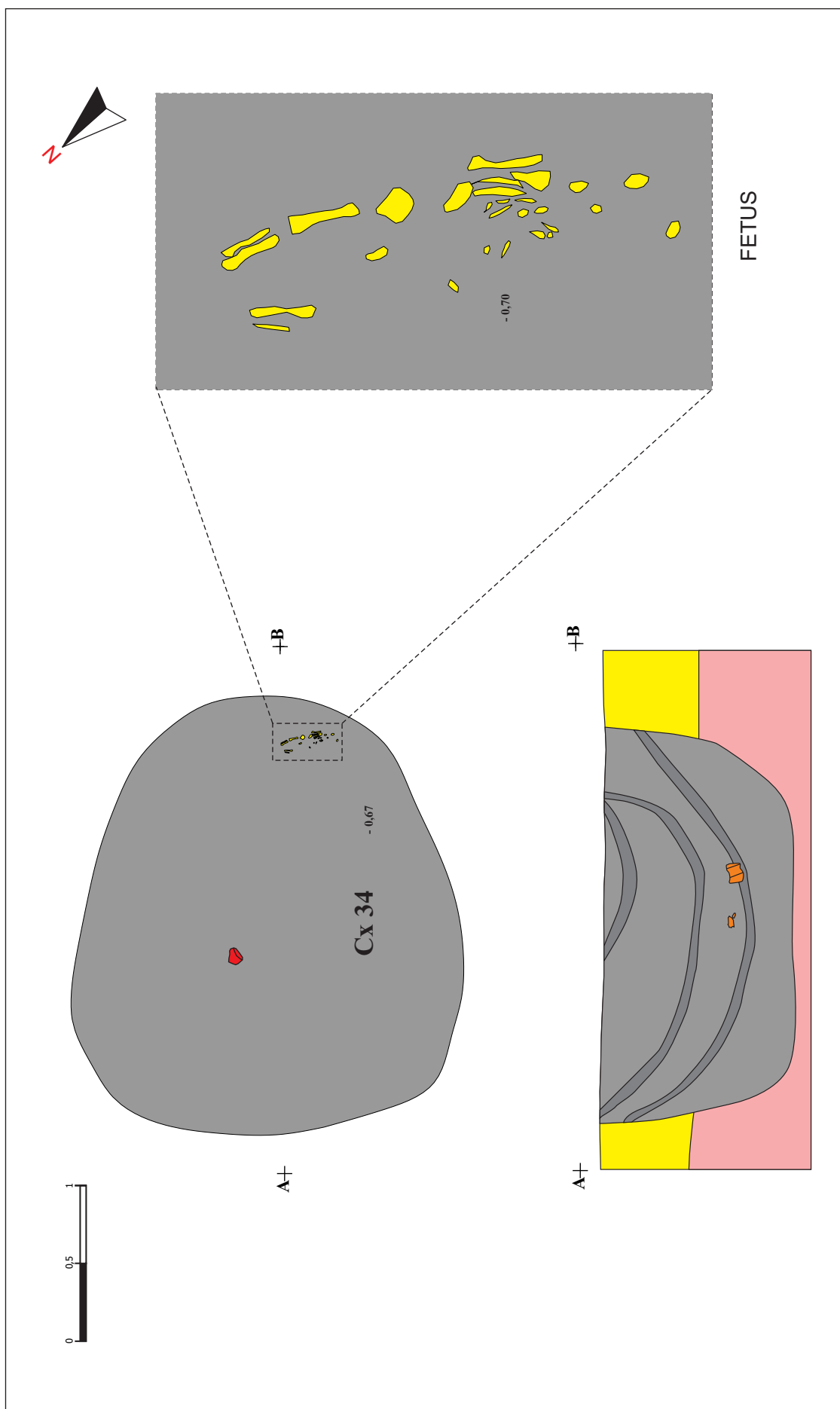
Pl. 9.

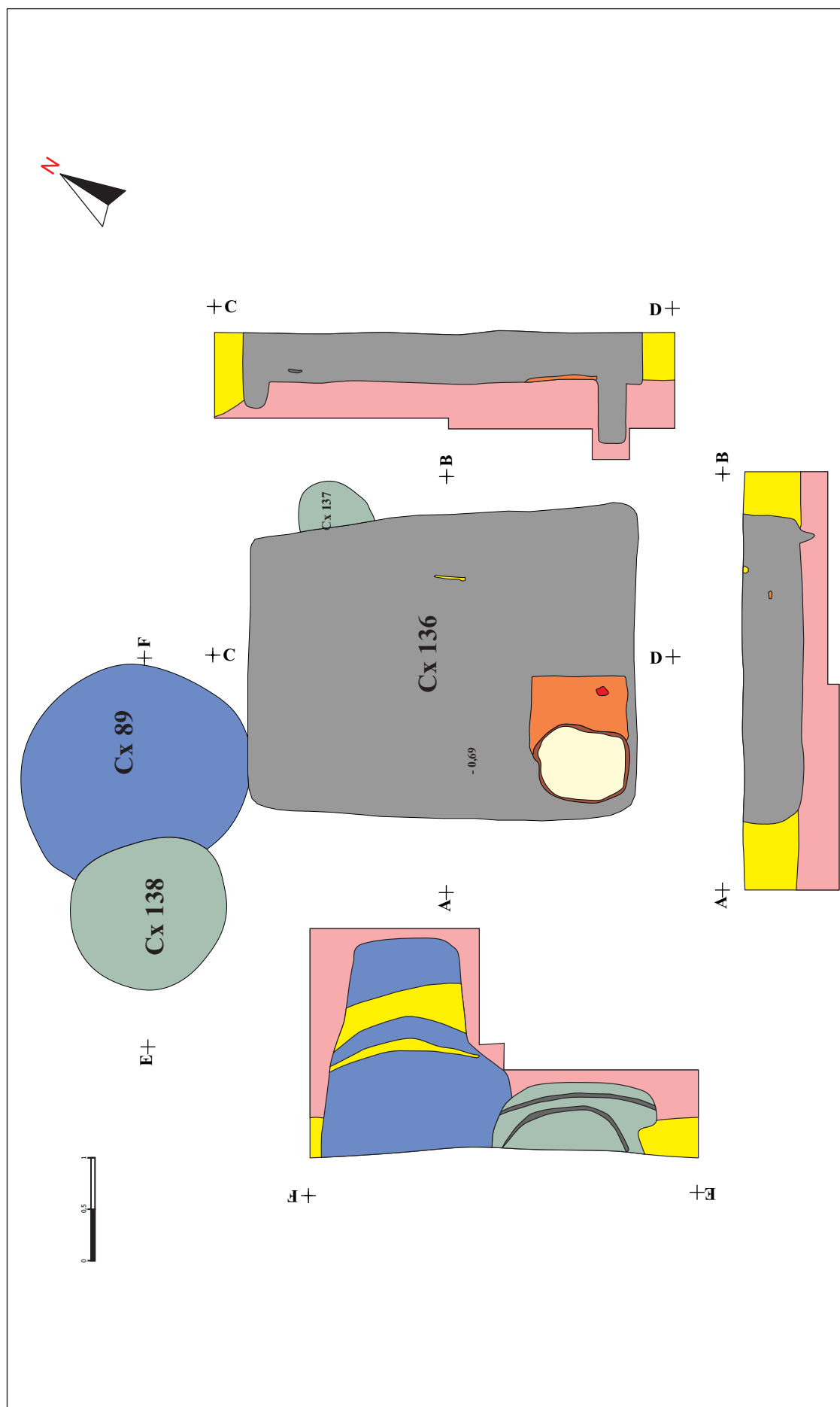
Pl. 10.

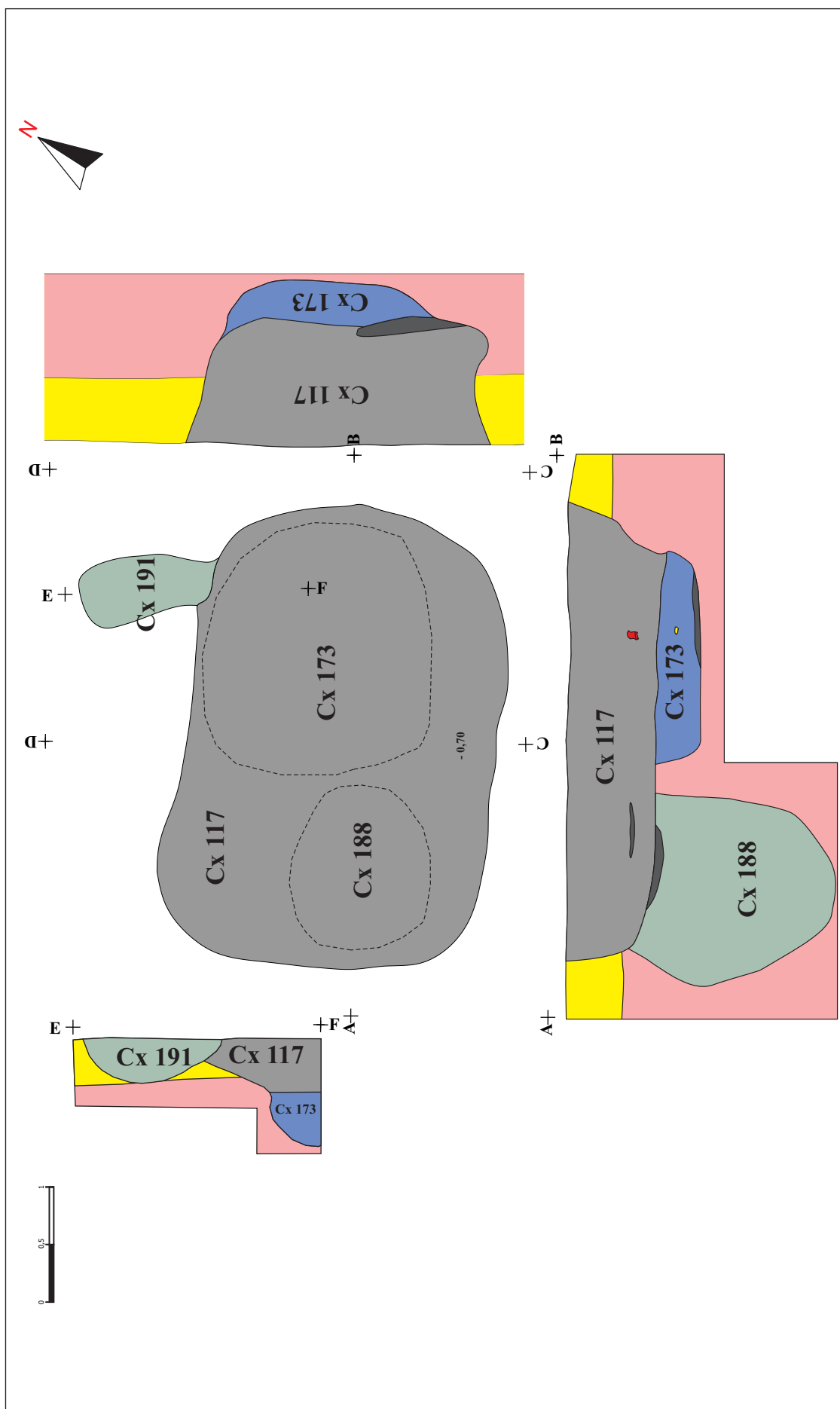
Pl. 11.

Pl. 12.

Pl. 13.

Pl. 14.

A - S1, vedere panoramică, la final.

B - S2, vedere panoramică, la final.

C - S 3, 4, vedere aeriană.

Pl. 15.

A - Cx 182 grund și profil.

B - Cx 205 grund și profil.

A - Grund

B - Plan cuptor

C - Profil cuptor

Pl. 17.

A - Profil nord-vest.

B - Profil sud-vest.

A - Grund

B - Profil median

C - Secțiune din profilul magistral

A - Grund

B - Schelet câine

Pl. 20.

A - Profil nord-vest.

B - Profil sud-vest.

Pl. 21.

A - Grund

B - Cuptorul surprins în cadranul de NV

Pl. 22.

A - Profil vest.

B - Profil nord-vest.

Pl. 23.

A - Grund

B - Fetus

C - Profil

Pl. 24.

A - Grund

B - Cuptor Cx 136

Pl. 25.

A - Cx 136 profil vest.

B - Cx 136 profil nord-vest.

C - Cx 89, 138, profil

Pl. 26.

A - Grund

B - Cx 117, 173, 188, profilul de NV

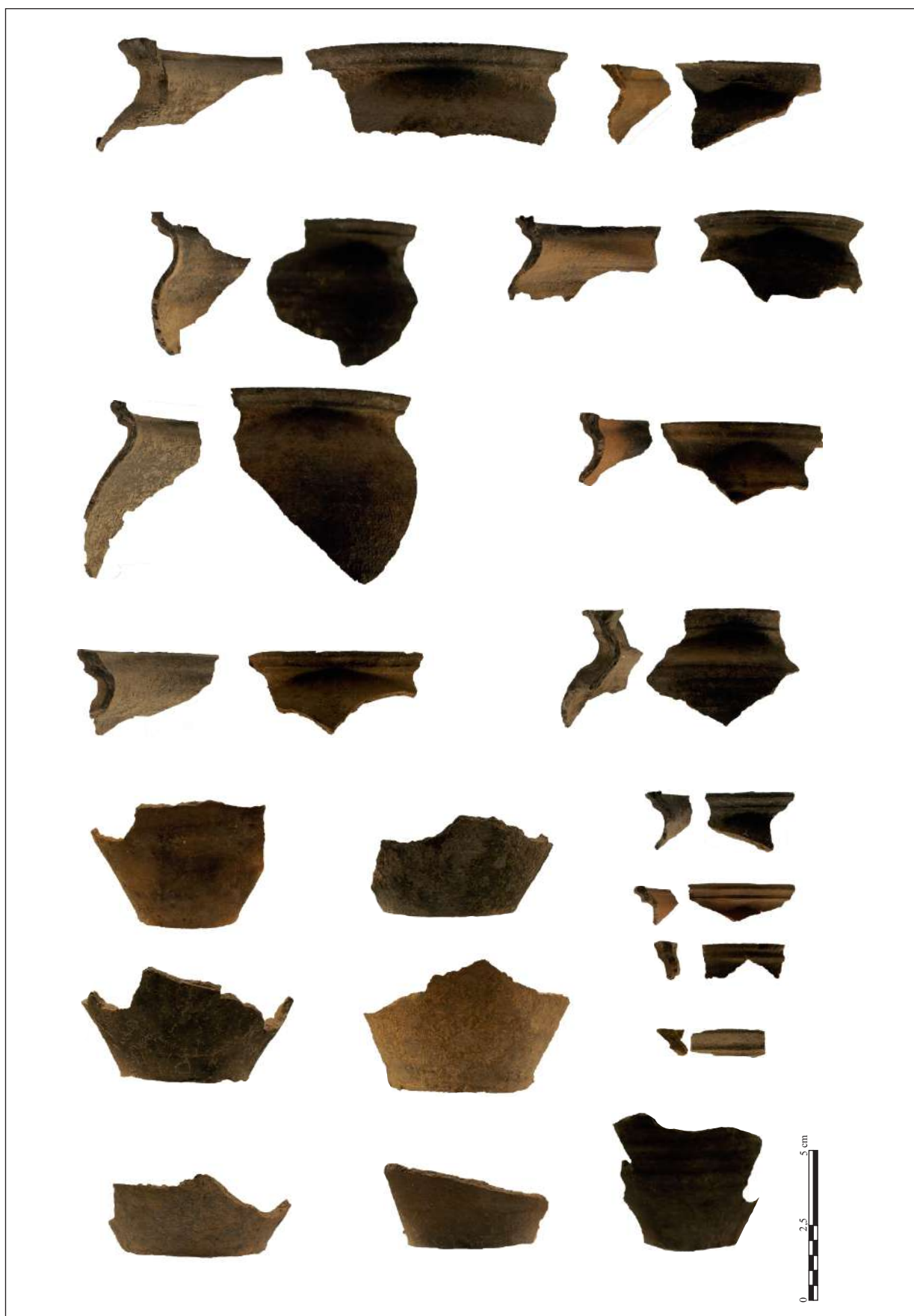
C - Cx 117, 188, profilul de V.

Pl. 28.

Pl. 29.

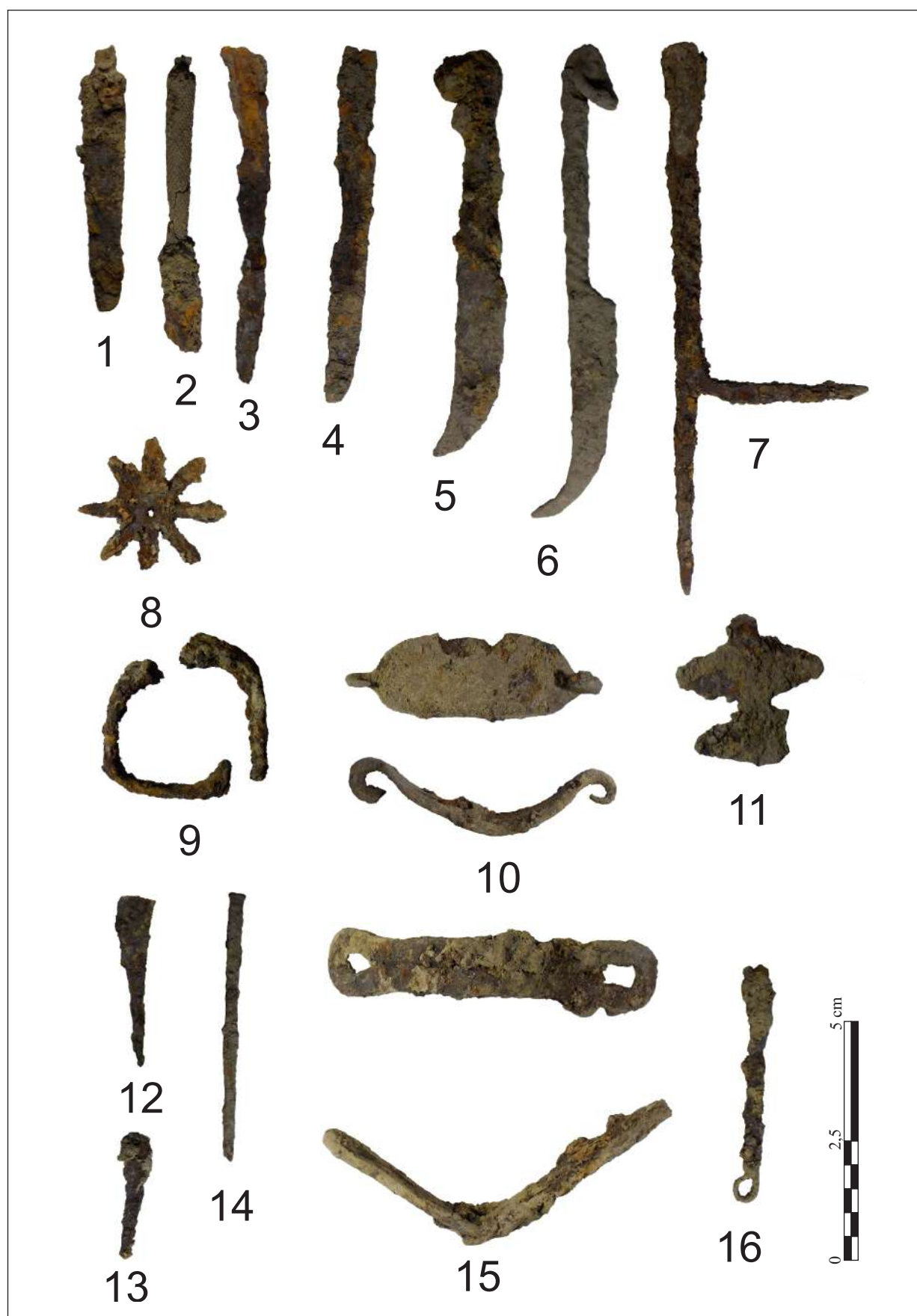
Pl. 30.

Pl. 31.

Pl. 32.

Pl. 33